

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Györi György*

Cím: **A MÁVAG TÖRTÉNETE**

Forrás: *Érh. Özp*

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tá

Hely

Idő

Személy

Helyszám

384.35

u 1869/1989 u

A csillogó, fekete acélest megmozdul. A főszerkesztőn kivágódó gőz finom párával vonja be a nagy gépet. Mint valami *tajtékos, tüzes fekete* paripa, elindul a mozdony, *méltóságtelejesen* gőgördül a szélesre tárt vas-kapun. Öreg munkás áll a kapuban. Szájában ott lóg a cigaretta, kezében jókora rézöngyujtó, de — elielejt rágyújtani... Olyan tekintettel néz az „újszülött” után, mint ahogyan az apa figyelni járni tanuló gyermekét.

Az új gyorsvonati gőzmozdony első útjára indul a MÁVAG próbavágányán. Ki tudja, hány mozdony gőrdült már ki a macskaköves gyárudvarról. Ki emlékeznek már az első magyar mozdonyra, az első építőkre? Nem akad már élő tanu, hiszen azóta nyolc évtized pergelt le... Régi, megsárgult fénykép mutatja, milyen volt az első mozdony.

Fakult, öreg írások szerint 1869-ben egy belga cégtől vette meg az állam a mai gyár őseit. A dolgozók életéről azonban kevés írott feljegyzés maradt. *Kényes izlésű uraságok szája-ize* szerint írták akkoriban a történelmet, abban pedig *füstös gyáraknak, kergeskezű munkásoknak nem juthatott hely...*

Mennyi veríték, mennyi odaadó munka nyomán készülhetett el 1873-ban az első gőzmozdony... Mégis, mi volt a jutalom? Ha a „magas” érdekek úgy kívánták, egyik napról a másikra százakat tettek az utcára a gyár urai. Az alapszabályzat kimondotta: „*az állami gyár nem kíván versenyt támasztani a magán-érdekekkel szemben*”. A munkásokkal már nem voltak ilyen előzékenyek, hiszen mindjárt a megalakuláskor olyan szigorú rendszabályokat vezettek be, hogy a munkások válaszképpen nyolc napra beszüntették a munkát.

Malutics Jenő elvtárs, sztahanovista esztergályos, meg a régi munkások még ma is sokat emlegetik azokat az időket, amikor a sötét műhelyekben — a szuronyok árnyékában kellett dolgozniok...

Az első világháború idején a gyár urai csendőrökkel tömték meg a gyárat. Kenyér helyett — szurony! A munkások azonban nem hagyták magukat. Felvonultak a csendőrpapancsnok irodája elé, béremelést követeltek. *Zsejónka* őrnagy végigjárta az úri iskolát és „jól megtanulta” a leckét. A jogos követelésre csendőrsortízzel felelt. A verejték, a könny után most vér hullott a piszkosszürke macskakövekre... Hat halottja és tizenhét sebesültje volt a gyilkos merényletnek.

Lobogott a harag, a gyűlölet a munkásokban, akár az öntödében a kúpolókemence lángja. És egyszer — *kilört*... Nemcsak itt, hanem az egész országban. Forradalom... Harcok... Tanácskörtársaság védelmében... Egy egész ezredet küldtek a párt hívó szavára a MÁVAG-dolgozók Miskolc felszabadítására, hősiessen helytállva a proletárhaza védelmében.

Horthyék kegyetlen bosszút álltak. A fehérterror idején százakat üldöztek el a gyárból, a volt bizalmiakat börtönbe dugták. A munkások nyakára ültették a keresztényszocialistákat, akik úgy ellepték a gyárat, mint darazsak a mézet.

A kis csahosok mellett különösképpen jól ér-

tették a „nagy kutyák”, hogyan lehet nagyobb konkra szert tenni. *Köpesdi* vezérigazgató felszedette a kolónia keramitkockáit és kikövez-tette saját kastélya kerti útjait. Az új vezérigazgatók, *Markotay-Welsz* és *Horthy* István sem voltak nála „tehetségtelenebbek”. Ma is sokan emlékeznek a két „vitéz” hajnalig tartó kártyacsatáira, mert minden kendőzés, mesterkedés ellenére is kiszivárgott a híre, hogy a kolóniai úri kaszinó, hirhedebebb lebúj, mint akár-melyik budapesti éjszakai mulató. A kártyaasztaloknál „érdemeket” is lehetett nyerni. Hargittay-Hartmann úr kormányfőtanácsos lett, és még tartottak az úri dáridók, amikor Hargittay-Hartmann osztályvezető műhelyében — a baleselfhárítás semmibevevése miatt — *két munkást kettészelt a daru...*

Se szeri, se száma a baleseteknek. Az ólom-mérgezések napirenden voltak. A keresztényszocialisták lapja kénytelen-kelletlen bevalotta: „*Napról napra elkeseredettebb a hangulat az állami gépgyárban*”. Hogy port hintsenek a munkások szemébe, kedvezményes vasúti jegyet és nyugdíjat adtak a „hűséges” munkásoknak. Nemcsak az idősebbek, hanem a fiatalabbak is emlékeznek, amikor a fel-feltörő keserűséget úgy próbálták levezetni a gyár urai, hogy öszteterelték a dolgozókat és megfelelő főnöki és papi segédlettel „*gyóntatni*” vitték őket.

A kommunisták azonban felvették a harcot. És amikor a felszabaduláskor az első szovjet katona belépett a gyár kapuján... Odaállt a munkások elé és nevető arccal magyarázta: „*Tudjátok, hogyan ismerik nálunk a MÁVAG-mozdonyokat?*” Hirtelen lekapta vörös csillagos sapkáját és meglengette a magasban. „*Igy!*”

A nagyszerű mozdonyok építőit eddig még soha senki nem dicsérte meg. A szovjet katona volt az első... Hatalmas lendülettel láttak a munkához, mégis akadozott a termelés. A megbívó reakció, a jobboldali szocdem-vezér, Cseszko és szekértolói akadályozták a munkát, amíg el nem söpörte őket a gyárból a dolgozók felháborodásának vihara.

Sokan a fiatalok közül, amikor öltöznek az új, nagy öltözöben, fürdönek a korszerű, minden higiéniaival ellátott fürdőben, nem is tudják, hogy a múltban itt vedrekben mosdottak és ócska fészor volt az öltöző. A munkanélküliség réme sem kísért ma felettünk: *alkotmányunk biztosítja a munkához való jogot*. Szabadidejüket a MÁVAG két balatonmenti üdülőjében és a borszönyi túristaházban tölthetik a dolgozók. Kultúrház, hatalmas központi könyvtár és harminchat műhelykönyvtár szolgálja a munkások megnövekedett kultúrigényét.

Az egykori rosszul felszerelt üzem helyén ma hatalmas gyár áll. Nem tűnt el azonban a múlt nyomtalanul. Itt-ott ma is felüti még fejét az ellenség és suttog „a régi szép időkről”... A szíréhangoknál azonban beszédesebb egy kis néma márványtábla a mozdonygyár bejáratánál. A csendőrsortízz hat áldozatának neve áll rajta. Szüntelenül, éjjel-nappal vörösszínű méces halvány fénye világít alatta, mint örök jelkép emlékeztet: *MÁVAG-dolgozók, ez volt a munkássors a kapitalizmus idején...*

Györi György